

Miklavž Komelj

PROLEGOMENA ZA PANEGIRIK

K

Če bi me v tistih dveh letih, ko sem obiskoval poljansko gimnazijo, takrat še srednjo družboslovno šolo Vide Janežič, kdo vprašal, katera je moja najljubša profesorica, bi najbrž spontano odgovoril, da je to Katja Pavlič Škerjanc. In domnevam, da bi veliko sošolcev in sošolk odgovorilo enako.

Sploh ne bi rad delal krivice drugim profesorjem in profesoricam! Odlik nekaterih med njimi sem se zares zavedel šele pozneje, ko me niso več učili. Če pomislim samo na profesorico kemije Milojko Tomažič Sket, ki mi je še dolga leta pozneje ob vsakem srečanju poudarila, kako ponosno hrani moj med njeno šolsko uro napisani sonet, posvečen kemiji, v katerem sem klical: »O, da kemija zgnila bi takoj!« Ali pa na profesorja matematike Ivana Pavliha, ki me je, ko sem med njegovimi urami bral različne knjige, večkrat pozorno vprašal, kaj danes berem, jaz pa sem mu na primer v odgovor iz miniaturre Byrona v Menartovem prevodu prebral verze o tem, kako je Ovidij pujs, Anakreont pa je še hujši satir ... Ali pa na razredničarko Francko Umek, pri kateri sem lahko kot referat s področja fizike naredil natančno literarnozgodovinsko ekspertizo o zgodnjih pesmicah Jožefa Štefana, ki je bil menda poleg tega, da je pisal te pesmice, tudi fizik ...

Ampak če pomislim na učne ure, so mi bile gotovo najljubše ure latinščine. Pri profesorici Katji Pavlič Škerjanc je bil ta predmet od vseh šolskih predmetov najbolj živ in tudi najbolj sodoben. Profesorica nam je znala takoj pokazati, da je latinščina nekaj najbolj naravnega na svetu, da brez nje ni mogoče živeti, da jo dihamo na vsakem koraku, da je vpisana v vse, kar mislimo in počnemo, da je nekaj, kar nas je oblikovalo, tudi če mi prej nismo vedeli za to ... Kolikor vem, je bilo leto, ko sem prišel na poljansko gimnazijo, prvo leto, ko so spet uvedli pouk latinščine. Takrat je bilo v Sloveniji in v celotni Jugoslaviji prelomno obdobje, vse se je v vseh pogledih naglo spreminjalo, tudi šolski sistem, in ponovna uvedba latinščine je pomenila korak stran od usmerjenega izobraževanja nazaj h klasični gimnaziji. Spominjam se, kako si je v tistem času naša profesorica tudi v širšem javnem prostoru prizadevala za večjo uveljavitev latinščine v šolskem sistemu.

Ne vem, ali se čisto pravilno spominjam, mogoče je moj spomin kaj preoblikoval, ampak ko pomislim na njene ure, pred mojimi notranjimi očmi sedi kar na svoji mizi in živahno gestikulira, ko

se pogovarja z nami; v njenem govorjenju ni ničesar šolskega, vse je pogovor, ki je enako zanimiv za obe strani. Med razlagami različni nenavadni ekskurzi, spominjam se na primer, kako nam je nekoč razlagala o ločnici, ki poteka med uporabo indoevropskega glagola fukati in arabskega jebati; zvenelo je zabavno, ampak to je takrat postajala nova geopolitična ločnica in v ozračju je bilo čutiti približevanje nevarnih, nemirnih, tudi krvavih časov. Simboli so se spreminjali, nekega dne so iz učilnic začeli odstranjevati Titove slike, pri predmetu Samoupravljanje s temelji marksizma pa smo se učili prilagajanja novi družbeni realnosti, ki so jo takrat evfemično imenovali »tržno gospodarstvo«, dejansko pa je pomenila restavracijo kapitalizma. Samo latinščina je ob vseh spremembah ostajala nekaj trdnega in nespremenljivega ... Kdo je že dejal, da so tako imenovani »mrtvi« jeziki edini nesmrtni jeziki?

Ne, pri Katji Pavlič Škerjanc latinščina nikakor ni bila mrtva. Predstavila nam jo je tako živo, da sem si jo upal uporabljati kot živ jezik, preden sem jo sploh znal dobro brati. Če sem po šoli slovel po tem, da pesnim v latinščini, je bila za to največ zaslužna ali kriva prav naša profesorica, ki me je pri teh poskusih zavzeto spodbujala, čeprav je morala videti, da nisem imel pojma o latinski kvantitativni metriki in sem verzificiral po naglasnem ritmu; mislim, da sem nekoč v latinščini spesnil celo sonet. In če je na nekem šolskem pesniškem večeru Igor Divjak, sedanji urednik spletne revije *Vrabec anarhist*, na vrhu lestve ob plesni spremljavi Sebastijana Cavazze recitiral svojo zanosno »avantgardistično« pesnitev Čisti spondej, ki se je zgledovala po Majakovskem, sem jaz na nekem drugem šolskem pesniškem večeru nastopal s tisto »arheološko« pesmijo o Vespazijanu. Mislim, da je bilo to v okviru latinskega recitacijskega krožka, ki ga je vodila naša profesorica.

Poleg tega krožka pa je imela še druge načrte; najbolj veličasten se mi je zdel načrt ureditve latinske knjižnice, pri katerem smo sodelovali tudi dijaki. Ob koncu prvega letnika smo se že dogovarjali, da bom ta prostor poslikal; najprej sem razmišljal o velikem prizoru Orfeja in Evridike, nato pa sem se odločil za ikonografijo mučeništva starokrščanske mučenice svete Cecilije; celo poletje sem delal skice, našel sem model za sveto Cecilijo, v neki dolnjski vasi sem risal kmečke konje, ki naj bi postali konji rimskih vojakov ... Ampak potem projekt nekako ni bil realiziran. Mogoče se je profesorici zdela zamisel upodobitve mučeništva starokrščanske svetnice za dekoracijo latinske knjižnice preveč krščansko versko blazna.

Sploh je imela na moje risanje svoje poglede. Takoj na začetku prvega letnika sem svoj zvezek za latinščino okrasil z risbami antič-

nih nagrobnikov z barvnimi svinčniki. Ona pa je to samo ošvrknila s pogledom in rekla, da bo po tej logiki v četrtem letniku ves moj zvezek porisan z erotičnimi prizori. Pa ni bil, ker do četrtega letnika sploh nisem prišel. S poljanske gimnazije sem pobegnil po drugem letniku. Poslovil sem se od vsega, kar je bilo tam, samo od profesorice Katje Pavlič Škerjanc ne – ta vez je bila premočna in pregloboka. S profesorico sem ostal povezan še dve leti, kajti na Filozofski fakulteti sem imel pri njej lektorat iz latinščine. Znova vse od začetka in seveda mi je šlo zato toliko bolje. Ampak profesorica je bila do mene še vedno preveč prijazna. Spominjam se zadnjega testa (ali kako se je že temu reklo), ki je obsegal vso latinsko slovnico. Medtem ko smo pisali, je za katedrom brala knjigo Catherine Johns *Sex or Symbol? Erotic Images of Greece and Rome*. Od časa do časa pa se je malo sprehodila med klopmi in ko je stopila k meni, je natančno pregledala vse moje odgovore in mi brez odvečnih besed diskretno namignila, kje naj kaj popravim.

Še vedno imam nekoliko slab občutek, da sem morda zaradi njene prevelike prijaznosti, na katero sem se zanašal, jemal učenje latinščine premalo resno. In še vedno imam ves čas nekje pripravljeno Koprivovo slovnico, da bom šel enkrat spet enkrat sistematično skozi vse tisto, kar bi moral obvladati, in bom tisto res obvladal, da ne bom goljufal – ampak latinščine kar ne morem in ne morem dojemati kot »mrtev« objekt učenja, preveč je z mano kot živ jezik, še več, nekaj najbolj naravnega na svetu, kot nekaj, brez česar ni mogoče živeti, saj jo dihamo na vsakem koraku, saj je vpisana v vse, kar mislimo in počnemo ... Hvala, spoštovana in draga profesorica!

Miklavž Komelj je pesnik, pisatelj in umetnostni zgodovinar.